

Rekommendation för ordination av särskilda arbetsglasögon 2025

1. Bakgrund och syfte med rekommendationen/riktlinjerna för särskilda arbetsglasögon
2. Definitioner av glasögontyper
3. Arbetstagarens skyldigheter relaterade till arbetsseende
4. Arbetsgivarens skyldigheter relaterade till arbetsseende
5. Processen vid anskaffning av särskilda glasögon
6. Tolkningsbara punkter i lagstiftningen
7. Distansarbete och mobilarbete
8. Rekommenderade kriterier för särskilda glasögon

1. Bakgrund och syfte med rekommendationen/riktlinjerna för särskilda arbetsglasögon

Målet med lagstiftningen som gäller bildskärmsarbete har varit att säkerställa både arbetstagarens och arbetsgivarens rättigheter, främja hälsa, god syn och ergonomiskt arbete vid bildskärmsarbete samt garantera säker arbetsmiljö och effektiv arbets kvalitet relaterat till synen.

Bildskärmsarbete behandlas direkt eller indirekt av EU-direktivet om bildskärmsarbete (90/270/EEG), Statsrådets beslut 1405/93, Arbetshälsoinstitutets och Social- och hälsovårdsministeriets tolkningsanvisning "Företagshälsovård vid bildskärmsarbete" samt Arbetarskyddslagen (§ 8 och 15). Lagtexterna och de anvisningar som ges är generella och ger utrymme för bred tolkning.

Gällande särskilda arbetsglasögon har tolkningar gjorts av den optiska branschen, företagshälsovården samt arbetsgivar- och arbetstagarparterna.

Målet med denna rekommendation är att förtydliga frågor relaterade till särskilda glasögon, bevara lagens anda och beakta alla parter intressen. Den uppdaterade rekommendationstexten har utarbetats av Suomen Työnäköseura och har kommenterats av representanter från Arbetshälsoinstitutet, företagshälsovården och den optiska branschen.

2. Definition av glasögontyper

Olika glasögontyper ordinerar beroende på de behov som informationsarbetare har.

2.1 Glasögon för allmänt bruk

Ordineras för att korrigerar brytningsfel i ögonen. Glasögon för allmänt bruk använder olika typer av linser beroende på personens ålder och synbehov. Syftet med glasögon för allmänt bruk är att klara av alla avstånd som behövs under dagen. Med glasögon för allmänt bruk kan man se på långt håll eller nära håll, eller både på långt och nära håll beroende på personens synsituation.

2.2 Arbetsglasögon

Ordineras för specifikt arbete och de visningsavstånd som behövs i det arbetet. Arbetsglasögon skiljer sig ofta från glasögon för allmänt bruk beträffande styrka, linstyp eller linsens montering.

2.3 Bildskärmsglasögon

Bildskärmsglasögon kan ordinerar till vem som helst som upplever svårigheter med synen eller synrelaterad ergonomi vid bildskärmsarbete, och där situationen kan förbättras med glasögonstyrka som avviker från det normala enligt synundersökningen. Optikern ordinerar och anpassar glasögonen särskilt för bildskärmsarbete och de visningsavstånd som behövs där.

I alla ovan nämnda fall bekostas glasögonen initialt av individen själv eller av arbetsgivaren om hen så önskar. Om arbetsgivaren bekostar ovan nämnda glasögon är de oftast skattepliktig inkomst för arbetstagaren.

2.4 Särskilda arbetsglasögon

Enligt arbetarskyddslagen 738/2002 är arbetsgivaren skyldig att med nödvändiga åtgärder säkerställa arbetstagarnas säkerhet och hälsa i arbetet. I juni 2023 gjordes en precisering i lagen som kräver att arbetsgivare beaktar arbetstagarnas individuella egenskaper, såsom förändringar i synförmågan som orsakas av åldrande.

Särskilda arbetsglasögon är glasögon enligt Statsrådets beslut 1405/1993 och EU-direktivet 90/270 EEG, som arbetsgivaren ska tillhandahålla en arbetstagare som arbetar vid bildskärm när de lagstadgade kriterierna uppfylls.

Vid bedömningen av behovet av särskilda glasögon beaktas arbetstagarens individuella egenskaper, arbetsmiljön, arbetskraven samt arbetsförhållandena. Särskilda arbetsglasögon refererar inte till en specifik linstyp, men de är vanligtvis inte för att se på långt håll. De skiljer sig från personens vanliga glasögon för allmänt bruk när det gäller styrka, linstyp eller linsens montering.

Arbetsgivaren ska ersätta särskilda glasögon när det tydligt framgår av utlåtandet från en optiker som är kvalificerad inom arbetsseende* eller en ögonläkare förtrogen med arbetsseende, att vanliga glasögon för allmänt bruk inte är lämpliga för arbetet, och att arbetstagaren behöver andra, olika glasögon för bildskärmsarbete.

*Sakkunnigutbildning inom företagshälsovård för optiker och optometristerna eller Behörighetsgivande utbildning för sakkunniga inom företagshälsovård (2 studiepoäng). Utbildningen av sakkunniga inom företagshälsovården styrs av statsrådets förordning 708/2013, för vilken Social- och hälsovårdsministeriet har fastställt kvalitetskriterier.

Kompetensen är personlig. En genomförd sakkunnigutbildning ger inte rätt i frågan för andra optiker inom samma affärsverksamhet att definiera särskilda glasögon eller ge utlåtanden, inte ens under övervakning av en kvalificerad optiker.

3. Arbetstagarens skyldigheter relaterade till arbetsseende

Arbetarskyddslagen betonar arbetstagarens aktiva deltagande i att främja säkerheten på arbetsplatsen samt att ta hand om sin egen hälsa. Arbetstagaren bör på eget initiativ se till att synen är tillräckligt bra för att utföra arbetsuppgifterna och att det är möjligt att se på de nödvändiga arbetsavstånden. Detta uppnås bäst genom regelbundna undersökningar hos optiker eller ögonläkare samt genom att skaffa och vid behov använda aktuella och ändamålsenliga glasögon för allmänt bruk.

En person som arbetar vid bildskärm har rätt att få särskilda glasögon bekostade av arbetsgivaren om hen har tagit hand om sin syn på ovanstående sätt och de övriga lagstadgade kriterierna uppfylls.

4. Arbetsgivarens skyldigheter relaterade till arbetsseende

Arbetsgivaren ska ordna syn- och ögonundersökning för personer som arbetar vid bildskärm enligt vad som stadgas och bestäms om företagshälsovård och Srf 1405/1993, §6. Vid behov ska arbetstagaren hänvisas till en optiker eller ögonläkare för synundersökning. Arbetsgivaren ansvarar för ergonomin vid arbetsplatsen på arbetstagarens primära arbetsstation, inklusive arbetsredskap, möbler och belysning. Enligt Srf 1405/1993 ska särskilda glasögon tillhandahållas en arbetstagare som inte klarar sig med sina egna aktuella glasögon för allmänt bruk, även efter ergonomiska justeringar av arbetsplatsen. I sådana fall får bildskärmsarbetaren en remiss från företagshälsovården till en optiker specialiserad på arbetsseende eller en ögonläkare förtrogen med arbetsseende för synundersökning.

Om en undersökning gällande särskilda glasögon utförd av en optiker specialiserad på arbetsseende eller en ögonläkare förtrogen med arbetsseende fastställer behovet av särskilda glasögon, är arbetsgivaren skyldig att bekosta dessa glasögon för arbetstagaren. Arbetsgivaren har det slutliga beslutet om inköpet av glasögonen, även efter ett positivt utlåtande från optikern eller ögonläkaren. Arbetsgivaren ansvarar för detta beslut om det avviker från optikerns positiva utlåtande.

Arbetsgivaren fastställer en rimlig maximal ersättningssumma för bågen och bekostar linserna helt i deras grundform, samt den särskilda glasögonundersökning som behövs för anskaffningen.

5. Processen vid anskaffning av särskilda glasögon

Anskaffning av särskilda arbetsglasögon sker alltid genom företagshälsovården. När en arbetstagare har problem med bildskärmsarbete, kontaktar denne först sin företagshälsovård och enligt arbetsgivarens anvisningar informerar även arbetsgivaren och/eller personaladministrationen.

5.1 Företagshälsovården bedömer

Inom företagshälsovården bedöms problemen och de nödvändiga åtgärderna. Om personen inte använder glasögon sedan tidigare, hänvisas hen till en optiker för en grundläggande synundersökning och för att vid behov skaffa glasögon för allmänt bruk på egen bekostnad.

5.2 Företagsfysioterapeutens arbetsplatsbesök

Om personen har åldersrelaterad långsynthet och egna glasögon för allmänt bruk förmodligen är ajour, genomförs ett besök på arbetsplatsen av företagshälsovården. Vid besöket utreds arbetsplatsens förhållanden, arbetsstationens ergonomi och mått samt görs möjliga ändringar. Arbetsplatsbesök rekommenderas eftersom det möjliggör en heltäckande utredning av ergonomin och korrektheten av måtten kan säkerställas. Om ett

arbetsplatsbesök inte är möjligt, kan måtten tas på distans. För att säkerställa mätningens tillförlitlighet bör en annan person utföra mätningen.

Om synproblemen fortfarande fortsätter efter ergonomiska ändringar, hänvisar företagshälsovården arbetstagaren med en remiss för särskilda glasögon, där arbetsstationens mått och övrig nödvändig information framgår. Måtten för arbetsstationen tas i första hand av en företagsfysioterapeut eller under ledning av företagsfysioterapeuten. Måtten kan också tas av en utbildad företagshälsovårdare eller arbetarskyddsfullmäktige. För att använda arbetarskyddsfullmäktige för att utföra mätningen krävs godkännande och instruktioner samt utbildning från företagshälsovården.

5.3 Undersökning för särskilda arbetsglasögon

Arbetstagaren bokar tid hos en optiker specialiserad på arbetsseende för undersökning gällande särskilda glasögon. Efter upphävandet av §16 i förordningen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården 564/1994 kan optikern från och med den 1.8.2025 utföra undersökningar och ordinera glasögon även för personer som genomgått ögonoperation eller fått diagnos för ögonsjukdom, när det gäller glasögon. Om optikern under undersökningen finner behov av konsultation med ögonläkare, hänvisas personen till undersökning hos ögonläkare.

5.4 Utlåtande om särskilda arbetsglasögon

Om utlåtandet om särskilda arbetsglasögon är positivt, fattar arbetsgivaren det slutliga beslutet om att bekosta glasögonen. Om arbetsgivaren har ett avtal med optikaffären gällande särskilda glasögon, kan glasögonen beställas direkt efter ett positivt utlåtande. Utlåtandet om särskilda glasögon skickas alltid till den företagshälsovård som gett remissen. Om arbetsgivaren önskar och separat kommer överens om det, kan utlåtandet även skickas till arbetsgivaren med hänsyn till GDPR-kraven, enligt Dataskyddslagen 1050/2018. Optikaffären måste behålla en kopia av utlåtandet på samma sätt som vid hanterande av patientinformation.

6. Tolkningsbara punkter i lagstiftningen

Lagstiftningen som behandlar särskilda arbetsglasögon är föråldrad och i tydligt behov av en uppdatering. Arbete vid bildskärm har blivit betydligt vanligare sedan lagstiftningen utformades; arbete med olika terminalenheter utförs alltmer i olika yrken och på olika platser. Hybridarbete, arbete på flera platser och mobilt arbete är idag en naturlig del av arbetsvardagen.

Samtidigt har också samhället förändrats; tidigare betraktades arbete vid bildskärm som något 'särskilt' och avvikande, men idag är det inte längre något ovanligt. Nästan alla har även hemma datorer, bärbara datorer, surfplattor och smarttelefoner, som också skapar samma synkrav hemma som tidigare bara fanns på arbetsplatser. Frågan om särskilda glasögon bör övervägas så att tolkningarna är rättvisa och rimliga för alla parter. Suomen

Työnäköseura tar i sina rekommendationer ställning till några av de vanligaste punkterna som möjliggör olika tolkningar eller som helt saknas i lag- och instruktionstext.

Suomen Työnäköseuras rekommendationer för tolkningsbara punkter

6.1 Definition av glasögon för allmänt bruk

I 7 § i Srf 1405/1993 konstateras:

"Arbetsgivaren ska tillhandahålla särskilda glasögon eller andra hjälpmedel för bildskärmsarbete om behovet av dem framkommer med hänsyn till arbetsgivarens skyldigheter enligt 3 § 2 mom. i undersökningen som avses i 6 § och vanliga glasögon inte är lämpliga för arbetet."

Vanliga glasögon har tolkats som glasögon för allmänt bruk. Hur definieras dessa? Räcker läsglasögon? Kan arbetsgivaren kräva att progressiva glasögon eller glasögon med stort skärpedjup köps på egen bekostnad innan särskilda glasögon ersätts?

Minimikravet för glasögon för allmänt bruk är att personen har aktuell syn både för långt avstånd och för läsavstånd. Enligt den allmänna tolkningen av lagstiftningen bör glasögon för allmänt bruk beakta alla avstånd som behövs under dagen. För att vara arbetsförmögen bör arbetstagaren kunna se på arbetsavstånd med sina egna glasögon för allmänt bruk så att arbetet kan utföras. Om personen har hög lästillägg (add) och skärmen är normalt belägen på 65–90 cm avstånd, är det inte möjligt att se med enbart enkelslipade läsglasögon. Därför är vissa arbetsgivares tolkning att glasögon för allmänt bruk för en person med åldersrelaterad långsynthet bör vara progressiva glasögon logisk och möjlig.

På grund av tolkningsbarheten i lagstiftningen rekommenderar Suomen Työnäköseura att optikern specialiserad på arbetsseende som utför undersökningen för särskilda glasögon säkerställer innan ett positivt utlåtande ges, att personens syn är ajour antingen med egna ögon eller med glasögon för allmänt bruk för både långt och nära avstånd samt tillräcklig även för arbetsavstånd. Detta krav kan uppfyllas på flera olika sätt, med olika typer av glasögon eller till exempel med glasögon och egna ögon.

Till exempel, om en person inte har något brytningsfel på långt håll (emmetropi), ser denne bra med egna ögon på långt håll och använder på grund av åldersrelaterad långsynthet enkelslipade läsglasögon med lågt lästillägg (1,50 eller mindre) och skärmen inte är på långt avstånd. En sådan person ser bra att läsa med sina glasögon och tillräckligt bra även på bildskärmsavstånd. Om personen upplever ansträngning i arbetet och optikern vid undersökningen bedömer att en annan linslösning skulle kunna vara till nytta, kan ett positivt utlåtande ges under dessa förutsättningar.

Om samma person däremot har ett högt lästillägg (t.ex. 2,0) och endast använder läsglasögon, har denne inte möjlighet att se på bildskärmsavstånd med egna ögon eller

glasögon. Arbetsuppgiften har inte beaktats vid inköp av glasögon, så ett positivt utlåtande kan inte ges, och personen måste skaffa glasögon för allmänt bruk som möjliggör arbetet på egen bekostnad.

6.2 Godkännande av färdigglasögon som glasögon för allmänt bruk

Godkännande av färdigglasögon som glasögon för allmänt bruk enligt lagstiftningen om särskilda glasögon kan generellt inte anses vara rekommenderat. Färdigglasögon är alltid symmetriska, de beaktar inte eventuellt astigmatism eller pupillavstånd och deras kvalitet varierar. Färdigglasögon kan godkännas som glasögon för allmänt bruk om personens lästillägg är lågt, det uppmätta brytningsfelet är inom 0,50 dpt både sfäriskt och astigmatiskt i förhållande till glasögonstyrkan, och det inte finns någon betydande skillnad mellan ögonen, vilket gör det möjligt att bedöma situationen på samma sätt som för vanliga enkelslipade glasögon.

6.2 Laseroperationer och andra operationer vid brytningsfel

Ögonkirurgin har utvecklats på många sätt sedan lagen utformades. Därför nämns inte detta i lagstiftningen om särskilda glasögon. Operationer som påverkar brytningsfel inkluderar exempelvis laser- och linsoperationer samt gråstaroperationer.

Enligt Srf 1405/1993 §7 ska särskilda glasögon tillhandahållas om vanliga glasögon inte är lämpliga för arbetet och andra glasögon behövs. En brytningsfelsoperation motsvarar inte denna beskrivning. En person som har genomgått en brytningsfelsoperation bör behandlas på samma sätt som en person med naturligt motsvarande synförhållanden vid bedömning av behovet av särskilda glasögon. En brytningsfelsoperation rekommenderas inte att godkännas som glasögon för allmänt bruk vid bedömning av särskilda glasögon. Personen bör ha fysiska glasögon för allmänt bruk.

6.3 Kontaktlinser

6.4.1 Kontaktlinser som enda glasögon för allmänt bruk i fråga om särskilda arbetsglasögon

Kontaktlinser är, förutom i undantagsfall, inte avsedda för kontinuerlig användning eller som personens enda hjälpmedel för synen. Infektion, skada på ögats yta eller liknande situation kan orsaka ett tillfälligt hinder för användningen av kontaktlinser. Personen bör också ha vanliga glasögon för sådana situationer. Därför rekommenderas inte kontaktlinser att godkännas som enda glasögon för allmänt bruk i fråga om särskilda arbetsglasögon.

6.4.2 Kontaktlinser som särskilda arbetsglasögon

Med hänvisning till föregående punkt rekommenderas inte kontaktlinser att godkännas som särskilda arbetsglasögon eftersom personen vid tillfällena då kontaktlinser inte kan användas

inte heller skulle kunna använda sina särskilda glasögon i form av kontaktlinser och därmed hindras från att utföra sitt arbete.

6.4.3 Särskilda glasögon konstruerade för användning med kontaktlinser

Med hänvisning till samma resonemang; särskilda arbetsglasögon konstruerade för användning med kontaktlinser är oanvändbara när personen är hindrad från att använda kontaktlinser. Därför rekommenderas inte att särskilda arbetsglasögon konstruerade för användning med kontaktlinser godkänns.

6.4.4 Undantagsfall

Om personen har en ögonsjukdom som kräver kontinuerlig användning av kontaktlinser (t.ex. keratokonus), stor anisometri eller t.ex. stora snedställda astigmatism, kan kontaktlinser eller en särskild arbetsglasögonlösning byggd över dem rekommenderas på individuell basis.

7. Distansarbete och mobilarbete

Distans- och mobilarbete kan utföras antingen på deltid eller heltid, i överenskommelse med arbetsgivaren. Arbetsgivaren bestämmer hur man ska hantera inköp av särskilda arbetsglasögon, möbler till hemmakontoret och nödvändiga arbetsredskap för distansarbetare.

Om det har avtalats med arbetsgivaren att arbetet utförs helt och hållet hemifrån, måste eventuella särskilda arbetsglasögon planeras enligt måtten på hemmakontoret. Ergonomin bör kontrolleras i början av processen för särskilda arbetsglasögon på vanligt sätt, även om det gäller en distansarbetsplats. Arbetsgivaren kan besluta vem som ska stå för kostnaderna vid eventuella ergonomiska förändringar.

Om distansarbetet är deltid och arbetsgivaren har tilldelat arbetstagaren en arbetsstation i sina egna lokaler, ska särskilda arbetsglasögon i huvudsak planeras enligt måtten på arbetsplatsen som arbetsgivaren tillhandahåller. Arbetsgivaren kan besluta om även hemmakontorets mått ska beaktas vid inköp av glasögon eller om synen där ska ordnas av arbetstagaren själv.

I båda fallen bestämmer arbetsgivaren om denne vill bekosta ett ergonomi- och mätbesök hemma hos arbetstagaren eller om ergonomin och hemmakontorets mått fastställs på distans via videolänk eller genom att simulera mätsituationen t.ex. på arbetsplatsen eller inom företagshälsovårdens lokaler.

Arbete som endast utförs med en bärbar dator eller smart enhet medför sina egna utmaningar. Storleken på bärbara enheter har minskat, liksom den bild och textfont som ses på dem.

På grund av enheternas storlek är arbetsavståndet vanligtvis exceptionellt kort. Utöver att långvarigt tittande på nära håll anstränger ögonen betydligt, bör man vid övervägande av särskilda arbetsglasögon tänka på när de verkligen är till nytta. Om arbetet utförs med en liten enhet på nära håll, utan behov av att se på långt håll, kan enbart läsglasögon fungera bättre än linser avsedda för kontorsbruk. Alternativt kan vanliga progressiva glasögon i vissa situationer vara en fungerande lösning jämfört med bildskärmsglasögon. Om det inte finns behov av att se på mellanavstånd (60–90 cm), kanske det inte finns behov av att stödja användningen av särskilda arbetsglasögon.

8. Rekommenderade kriterier för särskilda arbetsglasögon

- 8.1 Statsrådets beslut 1405/1993 tillämpas på arbete och arbetsstationer där en *betydande* del av arbetet utförs med hjälp av bildskärm, med undantag för de arbetsuppgifter som särskilt nämns i beslutet. Arbetsgivaren och företagshälsovården bestämmer graden av betydande.
- 8.2 Arbetstagaren har problem med synen vid bildskärmsarbete med sina egna glasögon för allmänt bruk.
- 8.3 När arbetstagaren har informerat företagshälsovården om situationen, har arbetsstationens ergonomi kontrollerats och vid behov justerats av företagshälsovården, och problemen kvarstår, uppstår behovet av att hänvisa arbetstagaren till ytterligare undersökning hos en optiker specialiserad på arbetsseende. Arbetstagaren får en remiss för undersökning av behovet av särskilda glasögon från företagshälsovården, där nödvändiga mått och annan information registreras av företagshälsovården.
- 8.4 Undersökningen för särskilda glasögon utförs och utlåtandet ges i första hand av en optiker specialiserad på arbetsseende som har genomgått sakkunnigutbildning inom företagshälsovård. Enligt lag kan undersökningen och utlåtandet också utföras av en ögonläkare om denne har tillgång till remissen för särskilda glasögon från företagshälsovården. Läkarens uppfattning om behovet av särskilda arbetsglasögon skriven i MittKanta eller patientens glasögonrecept utan remiss möjliggör inte anskaffning av särskilda arbetsglasögon.
- 8.5 Särskilda arbetsglasögon är vanligtvis endast nödvändiga för arbetstagare med åldersrelaterad långsynthet, vanligtvis för personer över 50 år, ibland mellan 45–50 år, och i undantagsfall under 45 år om arbetsmiljön inte kan ändras så att vanliga glasögon passar för arbetet. Undantagsfall inkluderar till exempel tillstånd efter ögonoperationer, ögonsjukdomar eller problem med ögonens

samverkan.

- 8.6 Särskilda arbetsglasögon kan inte vara arbetstagarens första eller enda glasögon.
- 8.7 Arbetstagaren har glasögon som är ajour för allmänt bruk, men de passar inte för arbetsuppgifterna. Aktualiteten hos befintliga glasögon definieras som högst 0,50 dpt skillnad från den nya glasögonreceptet. Personen bör med glasögon för allmänt bruk eller egna ögon se enkelt och klart på alla avstånd som behövs under dagen. Brytningsfelsoperation motsvarar inte glasögon för allmänt bruk vid bedömning av behovet av särskilda glasögon.
- 8.8 Särskilda arbetsglasögon skiljer sig från vanliga glasögon för allmänt bruk när det gäller styrka (över 0,50 dpt), linstyp eller montering. Särskilda arbetsglasögon är vanligtvis inte för att se på långt håll. Om bra syn på långt håll också behövs, skaffar arbetstagaren själv till exempel progressiva glasögon.
- 8.9 Särskilda arbetsglasögon bör förnyas vid behov när synen, de visuella kraven i arbetet eller krav på styrkan förändras. Behovet av särskilda arbetsglasögon bedöms separat varje gång de förnyas. Tidsgränsen för förnyelse på grund av slitage fastställs av arbetsgivaren.

15.10.2025

Suomen Työnäköseura ry

Källhänvisningar

EU-direktivet 90/270/EEG Statsrådets beslut 1405/1993

STM ja TTL, Työterveyshuolto näyttöpäätetyössä -ohje, 2007

STM Näyttöpäätetyö-opas, 2000

AVI Näyttöpäätetyö-opas 2014